

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ታፈሰ ይርጋ

ፀጋዬ አስማማው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- አቶ ሸንቁጤ ተ/ማርያም - ቀርቦዋል

ተጠሪ፡- አቶ ገብራ ጎንጤ - ቀርቦዋል

ፍርድ ቤቱ ጉዳዩን ከመረመረ በኋላ የሚከተለውን ፍርድ ሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ አቤቱታ የቀረበው አመልካች ሐምሌ 23 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ ማመልከቻው የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በፍ/ይ/መ/ቁ. 6833፣ሰኔ 12 ቀን 2000 ዓ.ም በሰጠው ፍርድ የሰሜን ሸዋ መስተዳድር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ. 17074፣ ግንቦት 13 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠውን ፍርድ ተቀብሎ ማዕናቱ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ስለሆነ ይታረምልኝ በማለቱ ነው።

ክርክሩ የተጀመረው በአማራ ክልል በሰሜን ሸዋ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን በዚሁ ፍርድ ቤት የአሁኑ አመልካች ከሚሸፍነው የአሁኑ ተጠሪ ደግሞ ተከሚ በመሆን ተከራክረዋል። ክርክሩ የተጀመረው ስር ከሚሸፍነው ህዳር 16 ቀን 2000 ዓ.ም ጸፈው ያቀረቡትን ክስ መሠረት በማድረግ ሲሆን አጭር ይዘቱ ደግሞ ወኪል አድራጊዬን በመወከል ሐምሌ 10 ቀን 1998 ዓ.ም በተፃፈ ውል በወኪል አድራጊዬ ተመዘግቦ የሚታወቀውን የሰሌዳ ቁጥር 3- 08106 ኦሮ የሻንሲ ቁጥር 15416፣ የሞተር ቁጥር OME 03 - 41-3000-056326 የሆነ ጣሊያን ሰራሽ ፊያት መኪና ለተከሚው በብር 50,000 /ዓምሣ ሺህ ብር/ ሸጧል። ከዚህ ገንዘብ ብር 19,000 /አስራ ዘጠኝ ሺህብር ከፍለውኝ እኔም መኪናውን ህዳር 09 ቀን 1999 ዓ.ም በተፃፈ መረከቢያ አስረክቤአቸዋለሁ፤ ይሁን እንጂ ቀሪውን ብር 31,000 /ሰላሣ አንድ ሺህ ብር/ ከፍለው መኪናው በስማቸው እንዲያዘሩ ተከሚውን ብጠይቃቸው ፍቃደኛ ባለመሆናቸው የተጠቀሰው ቀሪው ገንዘብ በመክፈል መኪናውን በስማቸው ተገድደው እንዲያዘሩ ይደረግልኝ፤ በተጨማሪም ታህሣሥ 18 ቀን 1999 ዓ.ም በተፃፈ የብድር ውል ብር 1474 /አንድ ሺህ አራት መቶ ሰባ አራት ብር/ ተከሚው ተበድረው የወሰዱ ሲሆን ይህንን ብድር እንዲመልሱልኝ እንዲሁም ወለድና ወጪና ኪሣራ አክለው እንዲከፍሉኝ ይወሰንልኝ የሚል ነው።

ተከሚውም በሰጡት መልስ ሐምሌ 10 ቀን 1998 ዓ.ም ባደረገው የመኪና ሽያጭ ውል ውስጥ መኪናው የካምቢዮን ጥርስ ችግር ስላለው ከሚሸፍነው ወደፊት እስከ ህዳር 30 ቀን 1999 ዓ.ም ድረስ ይህንን ጉድለት እንዲስተካከል አድርገው በስሜን እንዲዛወር የማድረግ ግዴታ ገብተው ሲያበቁ ይህንን ግዴታቸው ባልተወጡበት ሁኔታ ያቀረቡት የመኪናው ሽያጭ ቀሪ ገንዘብ ይስጡኝ ጥያቄ ተገቢነት የለውም፤ እንዲሁም ከመኪናው ሽያጭ ውል ጋር ምንም አይነት ዝምድና የሌለው የብር 1474 /አንድ ሺህ አራት መቶ ሰባ አራት ብር/ ብድር አጣምረው መክሰላቸው ተገቢነት የለውም፤ ከፈለጉ ራሱን በቻል ክስ መጠየቅ ይችላሉ እንጂ ከመኪና ሽያጩ ጋር አያይዘው ክስ ሊያቀርቡ አይችሉም ብለዋል።

የሥር ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙ ወገኖች ክርክር አግባብነት አላቸው ካላቸው ህጎች ጋር በማገናዘብ በመ/ቁ. 17074 ግንቦት 13 ቀን 2000 ዓ.ም ፍርድ የሰጠ ሲሆን፣ የፍርዱ ይዘትም ግራ ቀኙ ወገኖች ባደረጉት የመኪናው ሽያጭ ውል መኪናው የካምቢዮን ጥርስ ችግር ያለበትና ይህንን ጉድለት ከሚሸፍነው እስከ ህዳር 30 ቀን 1999 ዓ.ም ለማስተካከል ግዴታ

የገቡ ስለሆነ ይህንን ግዴታቸውን ባልተወጡበት ሁኔታ የመኪናው ሽያጭ ቀሪ ገንዘብ ይክፈላል። ጥያቄ ማንሳታቸው ተቀባይነት የለውም፤ ክብር 19,000 /አስራ ዘጠኝ ሺህ ብር/ በተጨማሪ ከሚከተሉት ብር 10,416 / አስር ስሺህ አራት መቶ አስራ ስድስት ብር/ ከተከሰቱ መቀበላቸው በተከሰቱ የቀረበው የሰነድ ማስረጃ ስለሚያሳይና በከሰቱም ያልተካደ በመሆኑ ከሚከተሉት ከተከሰቱ ላይ የሚቀሩቸው ገንዘብ ብር 31,000 /ሠላሳ አንድ ሺህ ብር/ ሳይሆን ብር 20,584 /ሃያ ሺህ አምስት መቶ ሰማንያ አራት ብር/ እንደሆነና ተከሰቱ በቀሪው ያልከፈሉት ገንዘብ መኪናው እንዲታደስና ቀሪ ገንዘብ የመኪናውን ጉድለት ለማሳደስ የማይበቃ ከሆነ በደረሰኝ መሰረት ለሚረጋገጥ ተጨማሪ የማሳደሻ ወጪ ከሚከተሉት እንዲከፍሉና መኪናውን አሟልተው ለከሰቱ እንዲያስረክቡ፤ ከሚከተሉት ቀን 10 ቀን 1999 ዓ.ም ያደረጉት የመኪናው ርክብ ውል በሚመለከተው አካል ፊት ቀርቦ የተመዘገበ ባለመሆኑ ተቀባይነት የለውም፤ ከሚከተሉት መኪናው ሽያጭ ውል አለመፈጸም ጋር አያይዘው ያቀረቡት የብር 1474 /አንድ ሺህ አራት መቶ ሰባ አራት ብር/ ጥያቄ ራሱን የቻለ ክስ አቅርቦ መጠየቅ እንጂ ተጣምሮ መቅረቡ ተቀባይነት የለውም የሚል ነው።

ከላይ የሰፈረውን የሥር ፍርድ ቤት ውሳኔ በመቃወም ስር ከሚከተሉት ወደ አማራ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ቢያቀርቡም ፍ/ቤቱ በፍ/ይ/መ/ቁ. 6833/ሰኔ 12 ቀን 2000 ዓ.ም ይግባኙን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 337 መሠረት ሠርዞታል።

አመልካቹም በሥር ፍርድ ቤቶቹ የተሰጠውን ፍርድ በመቃወም ሐምሌ 23 ቀን 2000 ዓ.ም የተፃፈ አቤቱታ ወደዚህ ሰበር ችሎት ያቀረቡ ሲሆን መሠረታዊ ይዘቱም ስር ተከላክሎ የነበሩት የአሁኑ ተጠሪ በውሉ መሠረት መኪናው እንደተረከቡ የሚገልጽ ሰነድ ፈርመውና ይህ ሰነድም ለስር ፍ/ቤት ቀርቦለት እያለ ስሙን እንዳዘርላቸው እና ቀሪውን ገንዘብ እንዲከፍሉና ጥያቄ አቅርቦ እያለሁ መኪናው አሟልተህ ለተጠሪው አስረክብ ብሎ ፍርድ መስጠቱ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ነው፤ ተጠሪው መኪናው ተረክቦ ሲያበቁ በመኪናው ለሚደርስ ጉዳት ሻጭ አስራ መባሌ ተገቢ አይደለም፤ ፍ/ቤት ተዋዋይ ወገኖች በውላችን ካስቀመጥነው ግዴታ ውስጥ ሌላ አዲስ ግዴታ ሊፈጥር አይችልም፤ ተጠሪው በመረጡት ጋራጅ መኪናውን ስላሳደሰኩላቸው የከፈልኩትን ብር 10,416 /አስር ሺህ አራት መቶ አስራ ስድስት ብር/ የመለሱልኝን ገንዘብ የስር ፍ/ቤቱ ይህ ገንዘብ ለመኪናው ሽያጭ ተብሎ እንደተቀበልኩ በማድረግ መወሰኑ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ነው የሚል ነው።

ተጠሪም የካቲት 25 ቀን 2001 ዓ.ም በተፃፈ መልስ ያቀረቡ ሲሆን ይዘቱም አመልካቹ ለተጠቀሰው መኪና ሽያጭ ተብሎ ብር 29416 /ሃያ ዘጠኝ ሺህ አራት መቶ አስራ ስድስት ብር/ ከእኔ ወስዷል፤ አመልካቹ የሸጠልኝ መኪና ጉድለት የነበረበትና በእዳ የተያዘ ነው፤ መኪናው ቀደም ብሎ በሌላ ምክንያት ለነበረው ዕዳ መክፈያ እንዲሆን የሐራጅ ሽያጭ ወጥቶበት ይገኛል፤ አመልካቹ በውላችን መሠረት የነበረበትን ግዴታ ሳይወጣ መኪናው ተጠሪው ተረክቧልና እዳ የለብኝም በማለት ያቀረበው አቤቱታ ተገቢነት የለውም፤ መኪናው እንዲያሳድስልኝ አመልካቹን አልወከልኩትም፤ ስለሆነም እኔ ለአመልካቹ የሰጠሁት ብር 10416 /አስር ሺህ አራት መቶ አስራ ስድስት ብር/ ለመኪናው ዋጋ ተብሎ የተሰጠው ተጨማሪ ክፍያ እንጂ ለመኪና ማሳደሻ አይደለም፤ ስለሆነም አመልካቹ የወሰደውን ጠቅላላ ገንዘብ ብር 29416 /ሃያ ዘጠኝ ሺህ አራት መቶ አስራ ስድስት ብር/ ከሕጋዊ ወለዱ ጋር ደምሮ ሊመልስልኝ ይገባል የሚል ነው።

ይህ ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙ ወገኖች ክርክር አመጣጥ ከላይ እየተዘረዘረ በመጣው መልኩ በመገንዘብ፤

- 1/ አመልካቹ በመኪና ሽያጭ ውሉ መሠረት የሚጠበቅባቸውን ግዴታ ተወጥተዋል ወይስ አልተወጡም?
- 2/ አመልካቹ በስር ፍ/ቤት የመሠረቱት ክስ ተጠሪው የመኪና ሽያጭ ቀሪ ገንዘብ ይክፈላልና መኪናው በስሙ ይዛወርለት የሚል ሆኖ እያለ በፍርዱ የተመለከቱትን ሌሎች ግዴታዎች በአመልካቹ ላይ ሊፈረዱ ይገባል ወይስ አይገባም? በሌላ አገላለጽ የፍርዱ ገደብ እስከየት ድረስ ሊሆን ይገባል?

የሚሉትን መሠረታዊ ጭብጦች በመያዝ ጉዳዩን እንደሚከተለው መርምሮታል።

ከክርክሩ መንፈስ መረዳት የሚቻለው አመልካቹ የሚሉት ከተጠሪው ጋር ባደረጉት የመኪና ሽያጭ ውል መሠረት ከእርሳቸው የሚጠበቅ ማንኛውም አይነት ግዴታ እንደተወጡና መኪናውም ለተጠሪው እንዳስረከቡ በመግለጽ ቀሪ ገንዘባቸውን ተጠሪው ከፍለው መኪናዋ በገዢው ስም እንድትተላለፍ ነው፤ የስር ፍርድ ቤቶቹም አመልካቹ ቀሪ ገንዘብ እንዲከፈላቸው ከመጠየቃቸው በፊት ሊወጡት የሚገባ መኪናውን የማስጠገን ግዴታ አለባቸው ማለታቸው

አመልካቹ ፍ/ቤቱ የፈጠረባቸው አዲስ ግዴታ አድርገው ያስቀምጡታል። ተጠሪው ደግሞ አመልካቹ የሸጡላቸው መኪና ችግር ያለበት እንደሆነና በውላቸውም መሠረት መኪናውን የማስጠገን ወይም የጎደለውን የማሟላት ግዴታ አለባቸው የሚል ነው። ግራ ቀኙ ወገኖች ሐምሌ 10 ቀን 1998 ዓ.ም አደረጉት በተባለው የመኪና ሽያጭ ውል ውስጥ የአመልካቹ ግዴታ ሆኖ መስፈሩን የስር ፍርድ ቤቱ በውሣኔው የገለፀው መኪናው የካምቢዮ ብልሽት እንዳለውና ይህንን የማሰራት ወይም የመተካት ግዴታ እንዳለባቸው ነው። የመኪናው ካቢዮን አሰርተው መኪናው ለተጠሪው ስለማስረክባቸው የሚገልጽ ማስረጃ አመልካቹ አላቀረቡም። ተጠሪው መኪናው ተረክበው በእጃቸው አስገብተዋልና የመኪናው ጉድለት አርጫ መኪናው ማስተላለፊ ያሳያል የሚለው የአመልካቹ ክርክር ሲታይም ምንም እንኳን የስር ፍ/ቤቱ ሐምሌ 10 ቀን 1999 ዓ.ም የተደረገው የመኪናው ማረካከቢያ ውል በሚመለከተው አካል ፊት ቀርቦ የተመዘገበ አይደለም በማለት ውጤት እንደሌለው አስመስሎ መወሰኑ ተገቢነት ባይኖረውም በዚህ ሰነድም ቢሆን መኪናው የካምቢዮን ችግር እንዳለበት የተቀመጠ በመሆኑ አመልካቹ በውሉ መሠረት ሊወጡት የሚገባ ግዴታ ሙሉ በሙሉ ተዋጥተዋል ማለት አይቻልም። በውል የተመለከተ ግዴታቸው ሳይወጡ ደግሞ የቀሪ ገንዘብ ክፍያና የመኪናው ስም መዛወር ጥያቄ ማንሳታቸው አግባብነት የለውም፤ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1757 እንደደነገገውም ውሉ እንዲፈፀምለት የሚጠይቀው ወገን በውሉ መሠረት አስቀድሞ ሊወጣው የሚገባ ግዴታ ከተወጣ በኋላ መሆን እንዳለበት ነው። ስለሆነም የስር ፍ/ቤቱ አመልካቹ የመኪናው ካምቢዮን የማስተካከል ግዴታቸውን ሳይወጡ የቀሪ ገንዘብ ክፍያ ጥያቄ ማንሳት አይችሉም በማለት የሰጠው ውሣኔ ተገቢና መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያልተፈፀመበት ነው።

በሌላ በኩል የስር ፍ/ቤቱ ከላይ ከተቀመጠው ማጠቃለያ ማለትም አመልካቹ በውሉ መሠረት አስቀድሞ ሊወጣው የሚገባ ግዴታ ሳይፈጽም ክስ ማቅረብ አይችልም ከሚለው ውሣኔ አልፎ ሌሎች በአመልካቹ መብት ላይ ያስተላለፋቸው ውሣኔዎች ማለትም ተጠሪው ያቀረቡት ክስ ሳይኖር ለአመልካቹ የከፈሉት ተጨማሪ ገንዘብ ብር 10,416 /አስር ሺህ አራት መቶ አስራ ስድስት/ አስ ብሎ ማረጋገጡና ሌሎች ተጨማሪ ነጥቦችን መተንተኑ ከክርክር ሂደት አኳያ ሲታይ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ተገኝቷል፤ አመልካቹ ግዴታውን ሳይወጣ ክስ ማቅረብ አይችልም ተብሎ ተጠቃልሎ እያለ ፍ/ቤቱ ከዚህ አልፎ ወደ ሂሳብ ስራ ገብቶ ውሣኔ መስጠቱ ተገቢነት የለውም፤ ስለሆነም የሚከተለውን ውሣኔ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

- 1/ በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት የሰሜን ሸዋ ክፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.17074፣ ግንቦት 13 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ እንዲሁም የአማራ ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት በፍ/ይ/መ.ቁ. 6833/ ሰኔ 12 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሻሽለዋል፤ ይፃፍ።
- 2/ አመልካቹ በመኪና ሽያጭ ውሉ የተመለከተውን ግዴታቸው ሳይወጡ ቀሪ ገንዘብ ተጠሪው ይስጠኝ በማለት ክስ ሊያቀርቡ አይችሉም።
- 3/ ተጠሪው ክስ ሳይቀርቡ አመልካቹ ባቀረቡት ክስ ተጠሪው ለአመልካች ከመኪናው ሽያጭ ብር 10,416 /አስር ሺህ አራት መቶ አስራ ስድስት ብር/ ክፍለዋል የተባለውና ሌሎች ትችቶች የክርክር አካሄድ ስርዓት የተከተለ ውሣኔ ባለመሆኑ ተቀባይነት የለውም፤
- 4/ ታህሣሥ 03/2001 ዓ.ም የተላለፈው እግድ ተነስቷል። ይፃፍ።
- 5/ ግራ ቀኙ ወገኖች በዚህ ፍ/ቤት ላካሄዱት ክርክር ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ፤ መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ተ.ወ